

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
MARIBOR

Vinarska ulica 14, 2000 Maribor
tel.: (02) 228 49 00, fax: (02) 251 94 82
E-pošta: info@kmetijski-zavod.si,
<http://www.kmetijski-zavod.si/>

Maribor, 11.11.2020

Stanje posevkov ozimnih žit, oljne ogrščice in sejanih trav na njivah pred prezimitvijo

Vremenske razmere v oktobru niso bile naklonjene izvedbi jesenske setve, saj so tla velik del v oktobru, ko se opravljala žetev koruze kot glavnega predposevka in setev ozimnih žit zaradi obilnih padavin bila razmočena. Zato je, predvsem na težjih tipih tal setev, predvsem ječmena, rži in tritikale kasnila, kar pomeni, da je precej teh posevkov posejano izven optimalnega roka setve in v manj ugodnih talnih razmerah. Na težkih tipih tal je površinski sloj tal pri pripravi tal za setev ostal grudast, zaradi česar seme po setvi ni bilo dobro pokrito in je ponekod vznik slabši. Zaradi napovedi dodatnih padavin so pridelovalci površino tal takoj po setvi valjali, da bi bolj pokrili seme in ustvarili boljši stik semena s tлом, vendar pozitivnega namena valjanja zaradi pomanjkanja fine zrnate strukture površinskega sloja tal ni bilo, zgodilo se je samo dodatno zbijanje površine tal. Po zelo močnih padavinah sredi oktobra se je v depresijah zadrževala voda, posebej na obračališčih, kjer je vznik slabši. Proti koncu meseca, z zvišanjem temperatur se je povrhnjica tal zasušila, kar je dodatno motilo vznik. Nekateri kalčki so tako ostali ujeti brez zraka pod zbito povrhnjico in so potrebovali nekaj padavin, ki so omehčale povrhnjico, da je kalček lahko prebil povrhnjico. V takih razmerah so bili komaj vznikli posevki precej svetli, deli njiv na slabših delih pa ponekod popolnoma rumeni, oziroma redki. Oslabljene rastline bodo v tem času porabile še nekaj dodatne energije za rast in posebej primerno ukoreninjenje.

Razen slabšega izgleda posevkov je pri pripravi tal tako precej narušena struktura tal, posebej na njivah kjer je v površinskem sloju tal manj organske snovi. To bo tudi v prihodnje oviralo rast, saj zaradi zbitosti tal rastline nimajo na razpolago dovolj zraka, zato je razvoj korenin slabši, kar se potem odraža pri nadaljnji rasti in nižjem pridelku. Z vsemi nadaljnimi agrotehničnimi ukrepi pozneje ne moremo popolnoma odpraviti posledice napak, ki smo jih naredili v času priprav za setev in pri setvi. Ponekod na terenu opazamo tudi posledice težav pri setvi kot izpad vznika, ker je na manjših ali večjih delih parcel, zaradi zamašitev pri delu sejalnice seme in izpadalo ali pa je ostalo čisto na površini in tam ni vznika. Poznejše dosejavanje semena samo po površini je precej s slabimi učinki, saj seme nima enakih pogojev za rast in vznik v primerjavi s semenom, ki je pokrito s slojem zemlje. Boljše stanje vznika ugotavljamo na izenačenih tleh, z večjo vsebnostjo organske snovi, oziroma z večjim deležem rastlinskih ostankov v površinskem sloju tal, zaradi česar je vznik in rast rastlin po vzniku bolj enakomeren. Pri vzniku semena žit najprej opazimo razvoj primarne koreninice in takoj zatem kalčka. Žita rastejo in se razvijajo pri temperaturah nad 4⁰C, vendar pa je rast in razvoj pri dnevnih temperaturah nad 15⁰C hitrejši. Posamezna rastlina jeseni najprej razvije 3 liste in se potem začne razraščanje. V času razraščanja se na razrastišču razvije sekundarni koreninski sistem, ki je močnejši v primerjavi s primarnim koreninskim sistemom in omogoča boljšo prezimitev rastlin tudi v manj ugodnih zimskih razmerah, brez snežne oddeje. Zato je faza začetka razraščanja najbolj primerna faza za prezimitev ozimnih žit.

Istočasno z vznikom žitnih rastlin vznikajo tudi pleveli. Izkušnje zadnjih let kažejo, da je jesensko zatiranje semenskih plevelov v žitih bolj učinkovito in z njim dosegamo višje pridelke v primerjavi s spomladanskim zatiranjem plevelov. Na zapleveljenih njivah posevki žit dalj časa tekmujejo s pleveli za hranila, prostor in vlago. Če pa pleveli že jeseni uničimo je ta čas krajši, posevki porabijo energijo za svoj razvoj in običajno dajo spomladi, ob primerni oskrbi visoke pridelke. Jesenska raba herbicidov v primerjavi s spomladansko daje boljše rezultate tudi zaradi načina delovanja teh. Herbicidi, ki so

primerni za uporabo v jesenskem času učinkujejo preko tal in preko listov, spomladanski herbicidi v žitih pa delujejo samo kontaktno, preko listov. Učinek spomladanskih herbicidov je slabši pri gostejših posevkih, posebej ječmena, ki so se v jesenskem času močno razrasli, saj pri škropljenju zelo malo škropilne brozge padne na maso plevelov, zato ti veliko krat ostanejo neprizadeti po škropljenju. Tudi primeren čas za uporabo herbicidov spomladi je običajno krajši, saj žita in pleveli, zaradi klimatskih sprememb, oziroma zgodnejših spomladi zelo hitro končajo fazo, ki je optimalna za zatiranje plevelov. Zaradi prepozne uporabe herbicidov spomladi imamo v praksi veliko krat opazne poškodbe na žitih in kot posledico teh nižje pridelke. Herbicide, primerne za uporabo v jesenskem obdobju žit lahko koristimo tudi v zimskem obdobju, če so tla nosilna (niso premokra) in brez snežne odeje ter pričakujemo najmanj 2-3 dni po škropljenju dnevne temperature nad 5°C in pozitivne nočne temperature.

Posevki oljne ogrščice so večinoma primerno razviti, v fazo zimskega mirovanja pa naj bi šli v fazi rozete, premer korenine pri steblu naj bi bil cca 1 cm. Tudi za posevke oljne ogrščice velja, da je učinkovito zatiranje plevelov v jesenskem času bolj primerno, saj v posevkih spomladi lahko uporabljamo le herbicide za zatiranje travnih plevelov. Jeseni je zelo pomembno, da smo učinkovito zatrti plevel smolenec, ki ga pri žetvi v posevku ne sme biti, spomladi pa ga lahko odstranimo le s pravočasnim česanjem ali pa z ročnim puljenjem, kaj je na velikih njivah neizvedljivo. Na marsikaterem posevku, ali pa na delih njiv jeseni in po zimi opazimo rdečo barvo listov na rastlinah oljne ogrščice. Hitrejši pojav rdeče barve na oljni ogrščici opazimo na delih na katerih je rast rastlin zaradi zbitosti, zadrževanja vlage, kislosti ali drugih manj ugodnih rastnih razmer slabša. Običajno je, zaradi nižjih temperatur in že prej navedenih vzrokov spremljanje hranil, vključno s fosforjem slabša. V zimskem času običajno ne priporočamo nobenih ukrepov, zgodaj spomladi, posebej ko se tla segrejejo, pa se bodo simptomi rdečenja listov izgubili po opravljenem dognojevanju, oziroma prezračevanju tal s česali. Ker oljna ogrščica spomladi zelo hitro začne rasti, priporočamo čim hitrejšo dognojevanje spomladi, po 15.februarju, takoj ko to vremenske in talne razmere dovoljujejo.

Za posevke trav, posejane v kolobarju po žitih, oziroma spravi lu oljnih buč, sončnic, soje ali zgodaj pospravljenih koruznih silaže (konec avgusta in začetek septembra) velja, da v zimo ne bi smele iti zelo visoke, oziroma s preveč listne mase. Tako razviti posevki, posebej če je zima bogata z dalj časa trajajočo močnejšo snežno odejo lahko plesnijo. Zato je ukrep čistilne košnje ali prave košnje v prvi polovici oktobra ukrep, ki nam zagotavlja boljšo prezimitev. Košnjo v oktobru je potrebno opraviti nekoliko višje, da se ruša pred zimo čim prej obnovi in je pripravljena za prezimitev. S čistilno košnjo odstranimo vznikle pleveli in ustvarimo boljše pogoje za razvoj ruše. Gnojenja in dognojevanja posejanih trav je smiselno opraviti spomladi, vendar gnojila, ki vsebujejo dušik na travinju lahko uporabite po 1.marcu. Če tla, na katerih so posejane trave ali travno deteljne mešanice, nimajo primerne pH-vrednosti jih lahko apnite tudi v jesensko-zimskem času, ko to talne in vremenske razmere dovoljujejo.

Draga Zadavec univ.dipl.inž.kmet.
Specialistka za poljedelstvo